

Qurub-yaratdıqları və xeyirxah əməlləri yaşayır

Faşizm üzərində qələbədən 80 il keçir. Keçmiş Sovet İttifaqında yaşayan digər xalqlar kimi, Azərbaycan xalqı da alman faşizmə qarşı mübarizədə böyük hünər, rəşadət, qəhrəmanlıq göstərib. Mühəribənin ilk günlərində 40 mindən çox gənc könüllü cəbhəyə getmək

O illərdə uca dağlar qoynunda yerləşən Lerik rayonundan 6500 nəfər mühəribəyə göndərilib. Onlardan 1584 nəfər cəbhədə həlak olub, 3314 nəfər müxtəlif dərəcədə yaralanıb. Döyüslərdə göstərdiyi şücaətə və qəhrəmanlıqla görə 600 nəfərdən çox lerikli orden və medallarla təltif edilib.

Faşizm üzərində tarixi qələbənin əldə edilməsində rayonun Kələxan kəndində dünyaya göz açmış, "Lenin", "Qırmızı ulduz", "I dərəcəli Vətən mühəribəsi" ordenləri və çoxlu medallarla təltif olunmuş kapitan Həmzə Şıxəliyevin misilsiz xidmətləri olub.

O, Zuvand elində aqsaaqqal kimi adsan, nüfuz qazanmış Mırələm kışının aile-sində dünyaya göz açıb. Kənddə 7 illik, Lənkəran şəhərində fəhlə-gənclər məktəbini bitirib. Komsomol feali kimi gənc yaşlarından Çayrud kənd, sonra Lerik qəsəbə sovetinin katibi vəzifəsinə irəli çəkilib. 1940-ci ildə kommunist partiyası sıralarına qəbul olunub, rayon sovetinə deputat seçilib.

Mühəribənin başlanması xəbərini eşidəndə 26 yaşı var idi. Səhəri əmisi oğlu Feyruzla Lerik rayon hərbi komissarlığına gəlib cəbhəyə könüllü getmək istədikləri ni bildirdilər. Onları Bakıya - Respublika Hərbi Komissarlığına yola saldılar. Burada sənədlərini nəzərdən keçirib hər ikisi ni Tiflis şəhərindəki Hərbi Komandirlər Məktəbinə oxumağa göndərdilər. Təhsili ni başa vurduqdan sonra 416-ci Azərbaycan diviziyasında böyük komandirinin müavini vəzifəsinə təyin olundu.

1942-ci ilin yayında faşistlər böyük qüvvə ilə Qafqaza hücuma keçdi. Qafqazın müdafiəsinə bütün millətlərin nümayəndələri qalxmışdı. Gənc leytenant Həmzə Şıxəliyevin böyük Mozdok uğrunda gedən döyüslərdə igidlik, hünər göstərərək yaşayış məntəqələrini, kəndləri, şəhəri düşməndən azad etdi.

Mühəribə illərində azərbaycanlı döyüçülərin tez-tez görüşünə gelən görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyevlə gənc zabit Həmzə Şıxəliyev yaxından tanış olur və bu, onların əbədi dostluğuna çevrilir.

1942-ci ilin dekabrında Taqanroqda aramsız gedən döyük zamanı əsgərlər-dən dördü həlak olur, Həmzə Şıxəliyev isə ağır yaralanır. Çoxlu qan itirir. Hərbi xəstəxanada 23 gün müalicə aldıqdan sonra yenidən xidmət etdiyi bölgəyə qayıdır.

Odessanın dinc əhalisi köçürüldüyündən düşmən şəhərə daxil olmuşdu. Həm-

üçün müraciət edib. 1941-ci ilin avqust ayına qədər təxminən 123 min nəfər orduya yazılıb.

Mühəribə başlanandan qısa müddət ərzində Azərbaycanda 87 qırıcı batalyon, 1124 özünü müdafiə dəstəsi təşkil edilib. 1941-1945-ci illərdə mühəribəyə 640 min nəfər yola salınıb.

zə Şıxəliyevin xidmət etdiyi 248-ci diviziya 3-cü Ukrayna cəbhəsinin tərkibində Nikolayev, Tiraspol şəhərlərini azad edərək şimaldan Odessa şəhərine daxil olud. Hitlerçilər xeyli canlı qüvvə və texnika itirib geri çəkildilər. 1944-cü il aprel ayının 10-da şəhər düşməndən təmizləndi. Odessa şəhərinin azad edilməsində xüsusi xidmətlərinə görə kapitan Həmzə Şıxəliyev ali mükafata - "Qırmızı ulduz" ordeninə layiq görüldü. 1989-cu ildə şəhərin azad edilməsinin 45 illiyinə həsr edilmiş yubiley tədbirlərinə dəvət olundu. Ömür-gün yoldaşı Roza xanımla Odessa tədbirlərdə iştirak etdi. Ona qəhrəman Odessanın fəxri vətəndaşı adı verildi.

Ukraynanı azad etdikdən sonra Moldaviya torpağına qədəm qoydular. Rəhbərlik etdiyi böyük Kotovsk və Kişinyov şəhərləri uğrunda döyüslərdə igidlik, şücaət göstərdi. 1945-ci ilin yanvar ayında Həmzə Şıxəliyevin avtomatçılar bölgüsü artıq Varşava ətrafında döyüşürdü. Varşavanın cənubunda, Visla çayının qərb sahilində almanların güclü müdafiəsinin yarılmışında və ətrafda yerləşən şəhərlərin azad edilməsində göstərdiyi igidliyə görə kapitan Həmzə Şıxəliyev Sovet İttifaqı marşalı Stalinin əmri ilə təşəkkür elan olundu. SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanı ilə kapitan H.Şıxəliyev "Varşavanın azad edilməsinə görə" medalı ilə təltif edildi.

Gənc zabitin rəhbərlik etdiyi böyük döyüşə-döyüşə Birinci Belorusiya ordusunun 5-ci zərbə korpusunun tərkibində Berlinə birinci daxil oldu. Hər küçə, bina uğrunda qızığın döyüslər gedirdi. Aprelin 28-də Berlinin son dayaq məntəqəsinə həcüm barədə əmr verildi. Səhərə kimi döyük gedir, atəş səsləri kəsilmirdi. Artıq düşmənin qüvvəsi tükenirdi. Mayın əvvəlində döyüslər nisbətən səngidi. Həmzə Şıxəliyevin rəhbərlik etdiyi böyük İmpriya Dəftərxanası ilə üzəbez binalara nəzarət edirdi.

Mayın 9-u tarixə qızıl hərflərle yazıldı. Faşist Almaniya danışsız təslim oldu. Reyxstaqda divarlarla hərə öz avtoqrafini yazdı. Avtoqrafların birini da lerikli zabit yazdı: "Kapitan Həmzə Mırələm oğlu Şıxəliyev burada olmuşdur".

1418 günlük mühəribədə igidlik, şücaət göstərdiyinə görə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanları ilə kapitan Həmzə Şıxəliyev Lenin ordeni və "I dərəcəli Vətən mühəribəsi" ordenləri ilə təltif edildi.

Qələbədən sonra sovet qoşunlarının

tərkibində bir müddət Şərqi Berlinə sahə komendantı vəzifəsində xidmət edib. 1947-ci ilin qışında ordudan tərxis olunaraq doğma rayona qayıdır. Lerik qəsəbə sovetinin sədri vezifəsində fealiyyətini davam etdirib. Sonralar rayon torpaq şöbəsinin müdürü, Siyov kəndində kolxoz sədri vezifəsində işləyib. Ömrünün 50 ilini doğma Kələxan və ətraf kəndlərin inkişafına həsr edib. Qətiyyətinə, prinsipiallığına, yüksək işgüzarlığına, bacarığına, təşkilatçılığına görə onu "Böyük Dayaq" əsərindəki Rüstəm kışiyə bənzədiblər.

Lerikdə yeni tipli müasir təsərrüfatın qurucusu və rəhbəri kimi tanınıb, el-oba mehebbəti, hörmət, nüfuz qazanıb. Zuvand mahalının adını, şanını qoruyub, şöhrətini hər yana yayıb. Görkəmli torpaqşunas alım, akademik Həsən Əliyev, akademik İmam Mustafayev, professor Qara Mustafayev və çoxlu elm adamları, təsərrüfat başçıları rəhbərlik etdiyi sovxoza olub, iş təcrübəsinin geniş yayılmasını tövsiyə ediblər.

Akademik Həsən Əliyevin təşəbbüsü ilə Qosmalian və Şonayçola kəndlərində 6 min ədəd badam tıngi əkib, ilk dəfə dağ yamaclarında badam, findiq bağları salıb. Kələxanda və qonşu kəndlərdə yeni alma sortları yetişdirib, meyvə bağlarını genişləndirib. Sovxozenin ərazisində iri, müasir heyvandarlıq kompleksi inşa etdirib.

Haqqında Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında məlumat, Moskvada nəşr edilən "Oqonyok" jurnalında məqalə dərc olunub. Dəfələrlə Azərbaycan Kommunist Partiyasının qurultaylarında, mötəbər dövlət tədbirlərində iştirak edib.

Aqsaaqqal mətbuat işçisi, respublikanın Əməkdar jurnalisti Həmzə Vəliməmmədov "Elin unudulmaz oğlu" adlı kitabını onun mənali, zəngin ömür yoluna, misilsiz xidmətlərinə həsr edib. Lerik Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının 23 sentyabr 2010-cu il tarixli Sərəncamı ilə Lerik şəhərinin küçələrində birinə Həmzə Mırələm oğlu Şıxəliyevin adı verilib. 2015-ci ilde 100 illik yubileyi geniş qeyd olunub.

Artıq 16 ildir ki, bir elin, obanın böyük aqsaaqqalı, ikinci Dünya mühəribəsində qəhrəmanlığı ilə iz qoymuş Həmzə Şıxəliyev aramızda yoxdur. Lakin qurub-yaratdıqları, xeyirxah əməlləri bu gün de yaşayır. Oğlu, görkəmli tibb alimi Alim Şıxəliyev, həyat yoldaşı, tanınmış həkim Tofiq xanım, nəvəsi Elnur, nəvə-nəticələri babanın arzularını həyata keçirirlər.